

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

Nyárádszentmárton

HONISMERETI ESSZÉ

**Hajdu Emese
Csíkfalva
Bolyai Farkas Elméleti Líceum**

2014

Nyárádszentmárton

Kellemes őszi napunk van. A nap sugarai melengetik bőrömet. Gondolataimba merülve sétálgatok, de hirtelen valami kellemes hang zavarja meg a gondolataimat. Ez a hang nem más, mint a nyárádszentmártoni unitárius templom feltámadt harangjai, amelyek a Márton napi ünnepségre hívogatják a falu apraját - nagyját. Ekkor döbbenek rá arra, hogy már november 11-t írunk. Nagyon gyorsan repül az idő. Pontosan emlékszem mikor először jöttem erre az ünnepségre, alig 8 éves lehettem, nagymamám és édesanyám kézen fogtak, így sétáltunk a templomhoz, hogy kellő tisztelettel vegyünk részt a Márton napi ünnepségen. Esős, igazi hideg őszi idő volt, de aki tudott mindenki eljött. Sok kérdés motoszkált a fejemben: Ki lehet az a Márton? Az az idős bácsi, akivel mama mindig beszélget, ha találkozik? Mit csinált, hogy az egész falu ünnepli a születésnapját? Miért a templomban ünnepelünk? Időközben kiderült, hogy nem azt a Márton bácsit ünnepeljük, hanem egy nála is kedvesebb, önfeláldozóbb embert: Szent Mártont. Nem csak a nyárádszentmártoni emberek jöttek az ünnepségre, hanem a környező falvakból – városokból is sokan érkeztek, akárcsak a mai ünnepségre.

Mindenki elkezd a templom bejárata felé gyülekezni. Lassan haladunk. Hosszú sor kígyózik előttem és utánam is. Nem unitáriusnak kereszteltek, de nagymamámat sokszor elkísérem ebbe a templomba. A templomba való belépésemkor mindig megtekintem a három zászlót. Számomra az egyik legrokonszenvesebb zászló az, amelyiken II. Rákóczi Ferenc jelmondata található: „Cum Deo pro Patria et libertate.” vagyis „Istennel a hazáért és a szabadságért.” Tudom, hogy nagyon sok helyen lehet találni ilyen zászlót, de nagyon közel áll a szívemhez, mert egy olyan dolgot mond el, amit az emlékezetünkbe kell véssünk, és nagyon fontos része kell legyen az életünknek. A templomnak van egy régies hangulata, ami elrepíti a gondolataimat a nagymamám fiatalkorába, vagy még régebbi időkbe, mert a templomot a XIII. században építették. A késői boltíves és a korai csúcsíves (román és gótikus) stílus találkozásakor épült 1270 körül. Rettegéssel tölt el a tudat, hogy 1661-ben Ali basa kíméletlenül végigpusztította, végigdúlta és égette a Székelyföld nagy részét. Ekkor jártak a Nyárádmente felső részén is. A templomba menekült idősök és gyermekek a lángok áldozatai lettek. Papolczi György, majd pedig Karácsonyfalvi Balázs lelkészek idején épült újjá a templom.

Lassan eljutunk a szürke, kissé kopott, de annál kényelmesebb padokig, ahol mindenki elfoglalja a helyét. Nagymamám elmondása szerint régen minden családnak meg volt a maga helye a templomban, ma már kevésbé van így, csak az idősebb generáció tartja ezt a szokást. Talán a mostani nemzedék nem is tudja, hogy felmenőik hová kellett üljenek a templomban. A régi szokásokból az maradt fent, hogy a férfiak csak a nekik szánt padokba ülnek, a nőktől külön.

Szemem a mennyezetre vándorol. Mindig úgy nézem a kazettás mennyezetet, mintha akkor látnám először. Tudomásomra jutott, hogy a kazettás mennyezetet Karácsonyfalvi Balázs lelkész munkássága alatt készítették (1665-1686). A 63 kazettán virágokat, állatokat, címereket, feliratokat figyelhetünk meg. A mennyezet közepén álló kazettán a következőt olvashatjuk: „A halhatatlan, láthatatlan királynak csak ez egy bölcs Istennek, dicsőséges és örökké állandó nevének tisztességére építtetett az egész Eklézsia költségével... AtD 1667”. A második világháború idején sérült a templom tetőzete, e miatt becsorgott a hólé, ami kárt okozott a mennyezetben: a kazetták megrepedeztek, és a minták színezetei elmosódtak. Nem csak én fürkészem a kazettás mennyezetet, hanem rajtam kívül még sok más ember is, de ez nem is csoda, hiszen gyönyörű, egyedi festésű, és a miénk. Csodálatomat a mennyezet iránt a megérkezett lelkészek zavarják meg. Elkezdődik az Istentisztelet. A lelkész felmegy a szószékre és ekkor pillantom meg újra a szószék felett elhelyezett barokk stílusú nyolcszögletű szószékkoronát, amelyen a következő feliratokat olvashatjuk: „Curavit F.D. Josephus Thoroczka cum consorte sua Chaterina Orbok... 1772” valamint „AD LAUDEM AC CURAM UNIS VERI DEI EIU DEM QUE FILII JEUS CHRISTI 1772”

Miután minden részletét megfigyeltem a szószékkoronának azután a szemeim az Úr asztalát körbeölelő hímzett terítőre vándorolnak. Látszik rajta, hogy nagyon régi, de nagyon szépen mutatja, hogy mennyire gyönyörű az erdélyi motívum- rendszer. Nemcsak az Úr asztalát díszítik az erdélyi motívummal mintázott terítők, hanem az egész templomot, ami egy kellemes hangulatot kölcsönöz a templomnak.

Kellemes hang tölti be a teret, majd a gyülekezet éneke kíséri az orgonát. Gyönyörűen szól a hangszer, ha tehetném, akkor egész nap csak ezt hallgatnám. A négyváltozatú küldobbal ellátott tremolós orgonát 1844-ben készítette a gyülekezet, 1845-ben a szentélyben karzatot emeltek a számára. Csodaszámba ment az orgona az egész környéken. A második világháborúban a falu több mint két hétig volt harc vonal, ez idő alatt tették tönkre az orgonát. 1948-ban Szeild Ferenc marosvásárhelyi orgonakészítő a régi vázba 6 szóló – változatú hangszert épített, ami ma is hibátlanul működik.

Az Istentisztelet végén járva megkondulnak a feltámadt harangok. A XVIII.században készült harangokat 1914-ben elásták a temetőbe, majd pedig 1919-ben kiásták onnan. Azért ásták el, hogy ne öntsenek belőlük ágyúgolyót a háború idején.

Az embereket az orgonaszó kíséri ki a templom udvarára, ahol hétágra süt a nap. A hagyományt megtartva libazsíros kenyérrel és felszeletelt vöröshagymával várják a gyülekezetet, erősítőként pedig pálinkát és bort lehet fogyasztani a kalács és a zsíros kenyér mellé. Ha körülnéz az ember, mindenkinek a kezében egy nagy szelet kenyeret lát, az élelmesebbek kettőt is megragadtak. Egyik pillanatról a másikra minden szem egy parányi színpad felé irányul.

Mindenki feszülten figyel, hogy mi fog történni. Egy rongyos ruhába öltözött fiú ül a színpad szélére. Nagyon didereg és közben imádkozik. Egy szépen kifaragott falovon odajön egy délceg fiatalember, aki a hátán levő palástot kettéhasítja, és az egyik felét a didergő ember vállára teríti, aki megköszöni neki az ajándékot. A fiatalember továbblovagol, mintha mi sem történt volna. A koldus már nem fázik és így ő is továbbáll. Óriási vastappsal köszönik meg az emberek a rövid kis tanulságos jelenetet, amit a két fiú játszott el. A templom udvarán eltöltött idő alatt lehet tombolát vásárolni, amivel értékes ajándékokat nyerhetnek a szerencsés emberek. Végre elérkezik az ünnepély fénypontja, amit mindenki lélegzet- visszafojtva vár- a sorsolás. A jelenlevők izgatottan kutatják a zsebeikben rejtőző papírdarabkákat, amiken egy-egy szám szerepel. A tombolák másik fele egy kalapba kerül, amiből egy kisfiú, és egy kislány húzza ki a szerencsés nyerőszámokat. A nyeremények közt van sütőtök, tollseprű, fakanál, kis faragott kép, dísztányér, de kizárólagosan lúd mintázattal. A főnyeremény egy lúd. A szerencsés nyertesnek meg kell fognia, mert el van engedve. Az újdonsült gazda eleinte szép szóval próbálja magához édesgetni a ludat, de sikertelenül, ezért más módszert választ. Elkezd kergetni a ludat - kerekedik erre nagy nevetés, gágogás mire sikerül megfogni a fürgé szárnyast.

A templom udvaráról kilépve pillantom meg az emlékművet, ami a háborúban elesetteknek állít emléket. Egy pillanatra megállok előtte, mert úgy érzem, hogy legalább egy imát el kell mondanom értük. Az emlékmű tetején egy turulmadár van, hogy mindenkit emlékeztessen, hogy kik is laknak itt a Nyárádmentén. A nevek elolvasása után egy nagyon szép Janus Pannonius idézetet olvasok: „Áldd meg e földet, atyám, nyugalom kell végre a népnek; Fájnak a harci sebek, s oly szomorú a halál.” (Békéért)

A hársfák mentén haladunk nagymamámmal az úton. Néha-néha elhalad egy-két autó, de nem nagy a forgalom. Belépünk a kapun és gyermekkorom legszebb emlékei villannak be, amikor minden nyáron itt voltam nagymamánál és játszottam, nem érdekelt semmi más csak a játék. Azt mondják, hogy mielőtt meghalunk, leperreg előttünk az életünk. Én még messze vagyok a haláltól, de gyermekkorom minden emléke eszembe jut: minden vidám perc, minden kék-zöld folt a lábamon, amit játék közben szereztem, madártej, palacsinta, gyümölcssaláta és még sok más íz amivel sokszor találkoztam itt. Lehet, hogy itt nevettem először, vagy itt kötöttem első igaz barátságot. Olyan, mintha a tegnap történt volna, pedig hosszú évekkal ezelőtt volt. Ma már nem jövök oly gyakran nagymamámhoz, amit nagyon sajnálok, de a sok tanulás leköti az időmet. Ám amikor mamánál vagyok, akkor azt érzem, hogy haza jöttem. Amikor ide jövök, olyankor úgy érzem, mintha az idő megállna, és újra kisgyerek vagyok, aki az udvaron játszik és elfelejti azt, hogy az élet nem csak a játékról szól, hanem a megpróbáltatások, sikerek és kudarcok sokaságáról. A házba belépve húsleves, krumplipüré és flekken- illatot érzek. Mama tartja magát az éveken át tartó hagyományunkhoz az ételeket illetően. Majd elkezd mesélni az

életéről szóló történetet gyerekkorától kezdve a mai napig. A legtöbb történetet már kívülről tudom, de szeretem újra és újra meghallgatni. Ebéd közben a falon egy képet pillantok meg, amin egy székelyruhás lány áll. Fekete pántos cipőt visel. A ráncos piros szoknya fekete szegéllyel úgy illik a lányhoz mintha beleszületett volna. A hófehér kötényét kézzel hímezték, a mintából piros és fekete virágokat rajzoltak ki. A fehér buggyos ujjú inget piros- fekete mellény takarja. A mellény elején cikcakkos minta van. Miután megebédelünk, egy kis krizantémmal a kezünkben megyünk a temetőbe nagytatám sírjához. Sajnos nem ismertem nagytatámat, de mama történetei alapján olyan ember volt, aki mindenkinek a példaképe lehetne, hiszen mindig kiállt a jóért, a faluban mindenkinek segített, akinek csak tudott, és tett azért, hogy a falunk jobb legyen, nem ült le és nem várta, hogy majd más elvégzi a munkát, hanem nekifogott és dolgozott. A temetőből visszafele menet megállunk beszélgetni idősebb emberekkel, ekkor én kapok a lehetőségen és kíváncsiskodom akárcsak az öt éves gyerek. A beszélgetés során arra jöttem rá, hogy nincs mindenki megelégedve ezzel a világgal. Annus néni (Pap Anna nyárádszentmártoni lakós) azt mondja, hogy nem szereti az aszfaltozott utat, mert az autók nagyon gyorsan haladnak és fél, hogy elütik, mindemellett ott vannak a teherszállító autók, amik miatt a házak falai egyre jobban repedeznek, és javítani kell őket. Maris néni (Kocsis Mária nyárádszentmártoni lakós) szereti, hogy a falu kezd városiasodni, mivel be van vezetve nekik a víz a lakásba, ami nagyban elősegíti a mindennapi munkát. Jani bácsi (Kocsis János nyárádszentmártoni lakós) elmondása alapján nekünk, fiataloknak sokkal nehezebb megélhetést biztosítani a család számára, mert nagyon kevés a munkahely. Régebb az emberek nagy része mezőgazdasággal foglalkozott, amiből meg tudtak élni, de ma már abból sem lehet megélni. Nagyon sokat dolgoznak az emberek, hogy a teheneket tudják gondozni, és „aprópénzzel kiszúrják az ember szemét” amikor a tejet eladják a tejfeldolgozónak. Az általam megkérdezett idősek azt mondják, hogy ha tehetnék, akkor sem lennének újra fiatalok, mert nekünk sokkal nehezebb családot alapítani és fenntartani, mert túl nagyok az elvárások, de mindenki azt mondja, hogy bármi lesz, nekik Nyárádszentmárton lesz az otthonuk és ezt a falut szeretik a legjobban a világon. Mindemellett a sok negatívum mellett ott van az a pozitívum, amit nem említettek meg, hiszen már az emberek életének szerves részévé vált a szelektív hulladékgyűjtés és a falu felső felében található napelemes kollektorok. Az emberek egyre tudatosabbak a környezetvédelmet illetően, és ebbe a környezettudatosságba nevelik bele a következő nemzedékeket is. Teljes tisztelettel tekintek a faluban élő és dolgozó emberekre, hiszen nem könnyű falun megélhetést biztosítani. Nagyon sokat kell dolgozni a kertben, hogy legyen egy kis friss gyümölcs vagy zöldség, de mindenki azt mondja, hogy megéri fáradozni, mert az otthon termelt zöldség és gyümölcs sokkal zamatosabb, mint amit az üzletből lehet vásárolni.

Lassan kezd szürkülni, így haza kell mennem, de nem szívesen hagyom itt nagymamámat. Hazafele sétálva egy dallam járt a fejemben. Alig pár sor, de szívemhez nagyon közel áll. Egy Bródy János dalrészlet: „Itt születél ezen a tájon, itt ringatott az édesanyád/ Itt indultál el az útra, s itt jártad ki az iskolát/ Itt élnek a barátaid és itt találtad meg szerelmedet/ A nagyvilágon e kívül nincs máshol helyed’’(Szabadnak születél)

Melléklet

Nyárádszentmárton:

A nyárádszentmártoni templom:

A templom előtt álló emlékmű:

A templommal szemben levő székely kapu:

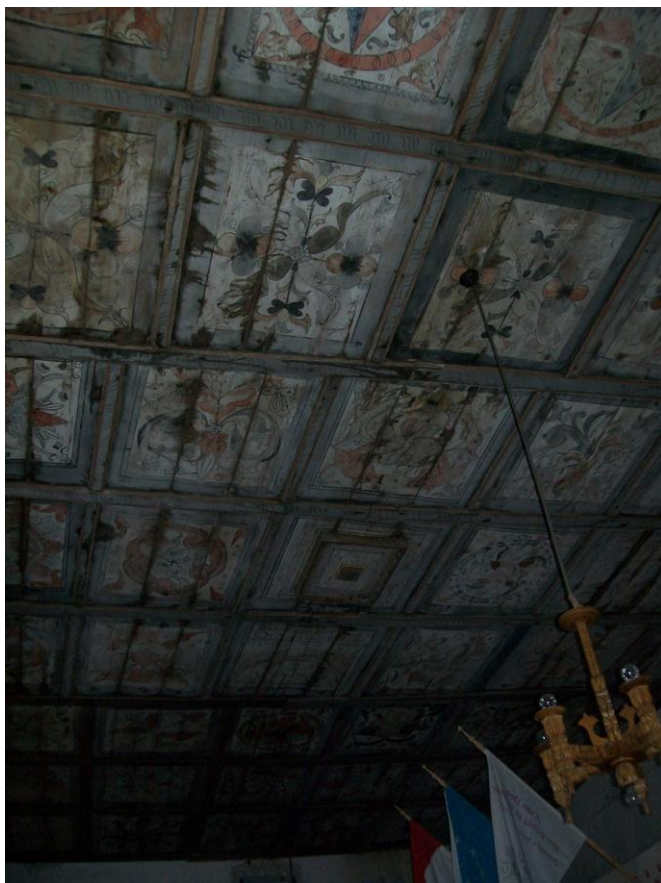
A templom belseje:

Kazettás mennyezet:

Az orgona:

A szószékkorona:

Hímzett énekeskönyv borító:

Nyárádszentmárton napelemes kollektorai:

Székelyruha:

